

**Małopolski Konkurs Języka Polskiego
dla uczniów szkół podstawowych
w roku szkolnym 2019/2020**

/kod ucznia/

4 grudnia 2019 r.

**KURATORIUM OŚWIATY
W KRAKOWIE**

Wobec Natury

Etap rejonowy: „Człowiek miarą wszechrzeczy”

Droga Uczestniczko, Drogi Uczestniku Małopolskiego Konkursu Języka Polskiego!

Na początek gratulujemy Ci zakwalifikowania się do etapu rejonowego. Teraz zapraszamy Cię do zmierzenia się z zadaniami, które koncentrują się wokół człowieka i jego natury. Po przeczytaniu konkursowych lektur wiesz już, że człowiek nie zawsze postępuje szlachetnie. Zdobytą podczas czytania wiedzę wzbogać własnymi refleksjami i wykorzystaj w trakcie rozwiązywania zadań. Nie używaj korektora ani zmazywalnych przyborów piśmiennych. Błędna odpowiedź przekreśl.

Na rozwiązanie 17 zadań masz 120 minut. Możesz uzyskać 90 punktów.

Życzymy powodzenia!

Organizatorzy

Suma punktów uzyskanych:	pkt.
---------------------------------	------------------

miejsce na metryczkę ucznia

Punktacja

zadanie	liczba punktów		kody członków komisji sprawdzającej
	możliwych do uzyskania	uzyskanych	
1.	4		
2.	8		
3.	2		
4.	4		
5.	2		
6.	2		
7.	8		
8.	8		
9.	6		
10.	2		
11.	6		
12.	2		
13.	4		
14.	6		
15.	8		
16.	10		
17.	8		
suma	90		

.....
/imię i nazwisko Przewodniczącego Komisji Rejonowej/

.....
/podpis/

Cztery wieki ludzkości

Zadanie 1.

a) (0-1) Wymień w odpowiedniej kolejności nazwy czterech wieków ludzkości opisane przez Jana Parandowskiego.

b) (0-3) W imieniu jednego z przedstawicieli wybranego okresu **opisz, co wtedy robisz i jak się czujesz.**

Zadanie 2.

J. Parandowski w baśni o czterech wiekach ludzkości przywołuje imiona Heraklesa i Tezeusza.

a) (0-4) Podaj po dwa fakty z życia tych bohaterów.

Herakles – _____

Tezeusz – _____

b) (0-4) Do podanych bohaterów dopisz z ramki po jednym związku wyrazowym, który się z nimi wiąże, i podaj znaczenie metaforyczne mitologizmu.

Herakles – _____ – _____

Tezeusz – _____ – _____

koń trojański, nić Ariadny, jabłko niezgody, stajnia Augiasza, pięta Achillesa

Na wieży Babel

Zadanie 3. (0-2)

Zapisz, co zrobili ludzie, którzy „mieli jedną mowę [...] napotkali równinę w kraju Szinear i tam zamieszkali.”

* _____

* _____

Przeczytaj uważnie fragment tekstu i wykonaj zadania 4-6.

Tadeusz Żychiewicz, *Wieża Babel*

(1.) Historyczne archetypy¹ wieży Babel istniały naprawdę. Były to budowle babilońskie typu *ziggurat* czy *zikkurat*: wielopiętrowe, tarasowo budowane wieże świątynne. Odkryto taką w Birs Nimrud na południe od ruin Babilonu i wiadomo, że kiedyś jako „dom siedmiu planet i ziemi” (albo też „dom siedmiu przewodników nieba i ziemi”) odbudowywał ją z ruin Nabuchodonozor. Odkryto fragmenty *zikkuratu* również w Es-Sahn; ta „podwalina nieba i ziemi” miała mieć siedem pięter o łącznej wysokości dziewięćdziesięciu metrów, z kaplicą Marduka² na szczycie. Podobne wieże miało zresztą każde miasto babilońskie, zachowała się także wieża w Ur, rodzinnym mieście Abrahama. [...]

(2.) W opowieści biblijnej budowa wieży Babel podjęta zostaje w imię chęci wyniesienia, w imię pychy [...]. Celem wysiłku jest osiągnięcie nieba [...].

(3.) Następne zdania tekstu są dziwne. Biblijny Jahwe zstępuje, „aby oglądać miasto i wieżę” (zupełnie jakby to zstępowanie było Bogu potrzebne), i wygląda na to, że obawia się, iż solidarny wysiłek ludzki doprowadzi rzecz do zamierzonego celu: „Oto jeden jest lud i jeden język wszystkich; a poczęli to czynić i nie zaprzestaną myśli swoich, aż je w czyn wprowadzą”. Po czym nie znajduje innego wyjścia, jak pomieszać języki, iżby człowiek nie rozumiał człowieka, a tak stała się tama pysze.

(4.) Niewiele jest zdań w Biblii, które byłyby powodem tak rozbieżnych interpretacji i kontrowersji. Dla niektórych egzegetów³ opis ten nie jest degradujący. Odczytują oni owe zdania raczej w intencji chwalebnej. W ich opinii pisarz biblijny nie bez ironii chciał stwierdzić, iż wysiłki ludzkiej pychy były w swej istocie tak małe, marne i znikome, że Jahwe musiał bardzo się unieżyć, aby je w ogóle zauważyć. Nie umieją jednak wyjaśnić stosunku wynikania: jeśli bowiem wysiłki te są tak znikome, skądże bezpośrednia interwencja Boga? Inni zaś [...] pełni bezradnego zniechęcenia skłonni są widzieć w opowieści o wieży Babel jedynie tylko folklorystyczną odpowiedź na zapytanie, skąd się wzięła różnorodność języków.

(5.) Próbuje czytać ten tekst własnymi oczyma. Bóg nie musiał zstępować ani po to, aby zauważyć wysiłki ludzkiego samouwielbienia, ani też po to, aby bezpośrednio w nie ingerować. Pomieszanie języków, zerwanie kontaktu pomiędzy ludźmi jest bowiem zupełnie oczywistą częścią składową mechanizmu pychy. Człek skłonny do samouwielbienia nie jest bowiem w stanie zrozumieć, zaakceptować i uznać tych samych tendencji u drugiego człowieka; przestają się więc rozumieć. Z samej swej natury pycha jest egocentryczna, podobnie jak samouwielbienie. Na drogach pychy żadna solidarność nie jest możliwa, gdyż najprostsze wyniesienie jest, gdy człowiek staje na głowie bliźniego. Kiedy jednak stanie się to – ci dwaj przestają mówić tym samym językiem. Pierwszy mówi językiem krzywdziciela, drugi zaś językiem skrzywdzonego; pierwszy językiem triumfu, drugi zaś językiem klęski. Są to języki wzajemnie nieprzenikalne i nieprzetłumaczalne. Tak: biblijny Jahwe nie musiał zstępować, aby pomieszaniami języków ingerować bezpośrednio w ludzką pychę i samouwielbienie. Czy mądry biblijny pisarz nie wiedział o tych prostych mechanizmach samouwielbienia? Nie wierzę, aby nie wiedział. Musiał wiedzieć. Dlaczego więc sprymitywizował ideę swojego wielkiego Boga? Nie wiem. Ale gdy kładę rękę na tekście Pisma, wydaje mi się, że może go rozumiem: może dlatego tylko wszedł na tę ryzykowną ścieżkę, aby powiedzieć, że to z Bożego ustanowienia mechanizmy pychy są samobójcze; że to z Bożego ustanowienia grzech rodzi grzech, a pycha rozbicie. Nie wiem, nie jestem pewny, ale może to tak. Może to właśnie chciał powiedzieć tamtym antropomorfizującym⁴ obrazem Boga, który sprawia pomieszaniami języków ludzkiej pychy.

Tadeusz Żychiewicz, *Stare Przymierze*, Znak, Kraków 2000, s. 107-109.

¹ archetyp – pierwowzór jakiejś postaci, zdarzenia, motywu.

² Marduk – bóstwo opiekuńcze Babilonu, najważniejszy bóg w panteonie babilońskim.

³ egzegeta – teolog, komentator tekstów biblijnych.

⁴ antropomorfizacja – nadanie zwierzętom, pojęciom, zjawiskom cech ludzkich.

Zadanie 4.

a) (0-3) Odtwórz problematykę tekstu T. Żychiewicza, ujmując w formę krótkich wypowiedzi treść wskazanych akapitów.

Akapit 1. _____

Akapit 4. _____

Akapit 5. _____

b) (0-1) Nawiązując do biblijnej opowieści o wieży Babel, **zapisz pytanie**, na które próbuje znaleźć odpowiedź autor tekstu.

Zadanie 5. (0-2)

Na podstawie tekstu T. Żychiewicza w dwóch-trzech zdaniach **scharakteryzuj pychę** i **wyjaśnij**, do czego może ona doprowadzić. Nie cytuj.

Zadanie 6. (0-2)

Wyjaśnij dosłowne i metaforyczne znaczenie wyrażenia *wieża Babel*.

znaczenie dosłowne – _____

znaczenie metaforyczne – _____

Zadanie 7.

„Na drogach pychy żadna solidarność nie jest możliwa, gdyż najprostsze wyniesienie jest, gdy człowiek staje na głowie bliźniego”.

a) (0-4) Wyjaśnij znaczenie powyższego zdania i **sformułuj argument**, którym uzasadnisz, że powyższy cytat może posłużyć jako komentarz do obrazu **Pietera Bruegela *Wieża Babel***.

wyjaśnienie: _____

argumentacja: _____

[illegible]

Rządzić, władać, panować...

Zadanie 9. (0-6)

Uzupełnij tabelę dotyczącą znaków związanych z władzą, obecnych w konkursowych lekturach.

motyw	tytuł dzieła, w którym się pojawia	sytuacja, w której się pojawia	znaczenie, sens
kciuk uniesiony w górę			
korona			
koncha			

Przeczytaj uważnie fragment *Balladyny* i wykonaj zadania 11-12.

Juliusz Słowacki, *Balladyna*

Akt III, scena trzecia

GOPLANA

Wszystko, co na tej ziemi moją władzę czuje:
Ptaszyny, drzewa, rosy, tęcze, każdy kwiatek
Jest twoim...

GRABIEC

Trzeba zaraz nałożyć podatek.
Słuchajcie mnie... a kodeks niech będzie wykuty
W spróchniałej jakiej wierzbie.
Odtąd brać w rekruty
I żubry, i zające, i dziki, i łosie.
Kwiaty, jeżeli zechcą kapać listki w rosie,
Niech płacą, rosę puszczam w odkupy Żydowi;
Niech mi wódką zapłaci. Każdemu szpakowi
Kazać nie myśleć wtenczas, kiedy będzie gadał...
Zabronić, aby sejmik jaskółczy usiadał
Na trzcinach i o sprawie politycznej sądził.
Wróblów sejmy rozpędzić; ja sam będę rządził
I wieszał, i nagradzał... Jaskółkom na drogę
Dawać paszporta, w takich opisywać nogę,
Dziób, ogonek i skrzydła, i rodzime znaki.
Odtąd nie będą dzieci swych posyłać ptaki
Do niemieckich zakładów, gdzie uczą papugi;
Wyjęte sroki, które oddają usługi
Ważne mowie ojczystej. Z cudzych stron osoby,
Jak to: kanarki... śledzić. Na obce wyroby
Nakładam cło... od łokcia tęczy wyrobionej
W kraju słońca, księżycy, białej lub czerwonej
Albo fioletowej, byleby jedwabnej,
Płacić po trzy złotniki... a od sztuki szwabnej
Płótna z białych pajęczyn...

GOPLANA

O czym gadasz, drogi?

GRABIEC

Co? króluję... króluję — skarb łątam ubogi.
Róża płaci od pączka, od kalin kalina,
Od każdego orzecha zapłaci leszczyna,
Czy to pusty, czy pełny... mak od ziarek maku,
Nie od makówek. Głowa na mnie nie dla znaku...

GOPLANA

Zostawiam ci Chochlika, Skierkę — niechaj służą,
Niechaj zrywają kwiaty, a strzęsioną różą
Osypią, kiedy zaśniesz. Bądź zdrow — do wieczora.
Będę ciebie czekała nad brzegiem jeziora,
I płacząc, piosnką płaczu wabiła słowika.
Odchodzi Goplana.

Juliusz Słowacki, *Balladyna*, Siedmioróg, Wrocław 2019, s. 56-57.

Zadanie 10. (0-2)

Odwołując się do całego dramatu Juliusza Słowackiego, **opisz, jak doszło do tego, że Grabiec został królem dzwonkowym?**

Zadanie 11. (0-6)

Na podstawie przytoczonego fragmentu dramatu **opracuj siedem punktów do kodeksu** władcy Grabca. **Zadbaj** o jednorodną formę językową. Nie cytuj.

[illegible]

Zadanie 12. (0-2)

Oceń Grabca jako potencjalnego władcę. Odwołaj się do jego wypowiedzi.

Zadanie 13. (0-4)

Przedstaw okoliczności śmierci Grabca.

czas: _____

miejsce: _____

sprawca: _____ powód: _____

Zadanie 14. (0-6)

Neron i Balladyna, mimo różnego pochodzenia, mają wiele wspólnych cech.

Porównaj sposób dojścia do władzy Nerona i Balladyny, sposób ich panowania oraz finał rządów i życia. Podaj co najmniej po trzy fakty z obydwu utworów.

	Neron	Balladyna
sposób dojścia do władzy		
sposób sprawowania władzy		
finał rządów i życia		

Zadanie 15. (0-8)

Losy powieściowych i filmowych bohaterów pokazują skutki, jakie w konsekwencji podejmowanych działań muszą ponieść sami bohaterowie i świat, w którym żyją.

Do podanych imion bohaterów **dopisz po jednym działaniu** oraz **wyjaśnij**, jakie były **motywy** ich **postępowania** i jakie **skutki** ono przyniosło.

a) **Petroniusz**

działanie: _____

motywy działania: _____

skutek: _____

b) Tygellinus

działanie: _____

motywy działania: _____

skutek: _____

c) **Jack**

działanie: _____

motywy działania: _____

skutek: _____

d) **Ralph**

działanie: _____

motywy działania: _____

skutek: _____

Zadanie 16. (0-10)

W czasie wakacyjnych podróży podążasz śladami postaci z *Quo vadis*. Napisz do znajomych **list z podróży**, w którym przedstawisz **opis miejsca** oraz **opis emocji** wywołanych losami bohaterów powieści. Funkcjonalnie **przedstaw** też **powieściowe wydarzenie** związane z oglądanym miejscem. **Pamiętaj** o stałych elementach listu oraz o zastosowaniu co najmniej trzech różnych środków stylistycznych.

List powinien liczyć co najmniej 100 słów.

[illegible]

A rectangular sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. The bottom-right corner of the paper is folded over, creating a small triangular flap. The entire sheet is enclosed within a thin black border.

Zadanie 17.

Z dystansem o ludzkim panowaniu pisze Wisława Szymborska w wierszu *Psalm*.

a) (0-6) Nazwij podkreślone środki językowe i wyjaśnij metaforyczne znaczenie przytoczonych fragmentów utworu.

1. „Czy można w ogóle mówić o jakim takim porządku,
jeżeli nawet gwiazd nie da się porozsuwać,
żeby było wiadomo, która komu świeci?”

nazwa – _____ znaczenie – _____

2. „Czy muszę tu wymieniać ptaka za ptakiem jak leci,
albo jak właśnie przysiada na opuszczonym szlabanie?
Niechby to nawet był wróbel – a już ma ogon ościenny,
choć dzióbek jeszcze tutejszy.”

nazwa – _____ znaczenie – _____

3. „Ile to chmur nad nimi bezkarnie przepływa,
ile piasków pustynnych przesypuje się z kraju do kraju,
ile górskich kamyków stacza się w cudze włości
w wyzywających podskokach!”

nazwa – _____ znaczenie – _____

b) (0-2) Podaj autora myśli, do której odwołuje się osoba mówiąca we fragmencie: „Tylko co ludzkie potrafi być prawdziwie obce.” Wyjaśnij znaczenie tego cytatu w kontekście wiersza.

autor – _____ znaczenie – _____

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.